

Za prazničnim okrasjem

23

Ali Božiček je?

Igor Antič

Leta 1897 je ameriški časopis *The New York Sun* objavil vprašanje osemletne deklice o Božičku in svoj odgovor nanj. To drobno dopisovanje med Virginio O'Hanlon in urednikom časopisa Francisom P. Churchom ni bilo kar tako, saj se je Virginia s preprostimi besedami dotaknila ene temeljnih skrivnosti človeškega rodu: Je kdo z nami na našem potovanju skozi vesolje?

Dopisovanje je bilo tako:

Dragi urednik!

Stara sem osem let. Nekateri od mojih malih prijateljev pravijo, da Božička ni. Moje oče je rekel: »Kakor piše v časopisu *The Sun*, tako je.« Prosim, povejte mi po resnici, ali Božiček obstaja!

Virginia O'Hanlon

Kerfatura Marko Kožar

V imenu časopisa ji je odgovoril urednik:

Draga Virginia!

Tvoji mali prijatelji se motijo. Nanje vpliva dvom skeptičnega časa. Verjamejo samo v tisto, kar vidijo. Mislijo, da vse, česar s svojo malo pametjo ne razumejo, ne more obstajati. Vsaka pamet, Virginia, pa naj bo od odraslega človeka ali od otroka, je majhna. Kajti človek je, če njegovo pamet primerjamo z neskončnimi svetovi nad nami in z razumom, ki zmore dojeti vso resnico in vedenje, samo žuželka, mravlja.

Da, Virginia, Božiček je. Obstaja prav tako, kakor obstajajo ljubezen, velikodušnost in predanost, ki te bogatijo in tvojemu življenju podarjajo najvišjo lepoto in veselje. Ojoj, kako žalosten in pust bi bil svet brez Božička! Tako žalosten in pust, kakor če ne bi bilo nobene Virginie! Na njem ne bi bilo otroške vere, ne poezije, ne pravljic, ki nam lepšajo življenje. Nobenega veselja ne bi imeli razen tistega, ki ga bi neposredno začutili in videli. Luč, s katero otroštvo napolnjuje svet, bi ugasnila.

Ne verjeti v Božička! To bi bilo tako, kakor če kdo ne bi verjel v vile. Virginia, lahko bi naročila očak, naj najame ljudi, ki bodo na sveti večer stražili vse dimnike, da bi ujeli Božička. In če ga potem nihče s teboj vred ne bi videl, kako se spušča skozi dimnik navzdol, ali bi to kaj dokazalo? Nihče ga še ni videl, a to ne pomeni, da ga ni. Najbolj stvarne stvari na svetu so tiste, ki jih ne morejo videti ne otroci ne odrasli. Si kdaj videla vile, kako plešejo na travniku? Seveda ne, toda to ni dokaz, da jih tam ni. Nihče ne more razumeti in si predstavljati vseh čudežev tega sveta, ki jih ne vidimo in ki jih ne moremo videti.

Lahko razstaviš otroško ropotuljo in ugotoviš, kaj v njej povzroča ropotanje, toda nevidni svet prekriva tenčica, ki je niti najmočnejši človek in tudi vsa združena sila vseh najmočnejših ljudi, ki so kdaj koli živeli, ne more odstraniti. Samo vera, poezija, ljubezen in pravilica jo lahko odgrnejo in le tako lahko zagledamo podobo nadzemske lepote in slave. Je vse to stvarno? Ah, Virginia, na vsem svetu ni ničesar drugega, kar bi bilo stvarno in trajno.

Da ni Božička! Božiček, hvala bogu, živi in bo živél večno. Čez tisoč let, Virginia, ne, čez desetkrat deset tisoč let bo še vedno razveseljeval otroška srca.

Virginia in Francis sta umrla že davno. Božiček pa je še vedno tu, tudi po 106 letih od

znanitega odgovora urednika Churcha, ki ga je časopis *The New York Sun* o božičku objavljaval vsako leto, dokler 1949. ni prenehal izhajati. Dobro stoletje sicer ni ne vem kakšna doba, če ga primerjamo s tisoči let, ki jih v odgovoru omenja urednik, a kaj vse se je v njem zgodilo! Pa kljub temu Božiček ni odšel. Ostal je kljub dvema svetovnim vojnama in še več kakor sto manjšim vojnami; ostal je kljub milijonom padlih, umorjenih, mučenih, ponižanih, izgnanih, pregnanih, zaznamovanih in zasramovanih; ostal je kljub Verdunu, Ypresu, Sommi in klanju na Soči, kljub Auschwitzu, Dachau in Mauthausnu, kljub Stalingradu, Okinawi, Hirošimi in Nagasakiju, kljub breznom v Kočevskem Rogu, kljub Svetemu Urhu in Kozlarjevi gošči, kljub Kongu, Vietnamu, Biafri, Ugandi, Vukovarju, Sarajevu in Srebrenici, kljub Černobilu, razizmu, fanatizmu in 11. septembru, kljub sestradancem v tretjem svetu in milijonom otrok, ki so umrli zaradi podhranjenosti.

Ostal je kljub temu, da so ga gorečnejši, ki so iz nič postali vse, v imenu nove resnice dolga leta preganjali in ljudem po trgovinah skrivali pomaranče in okraske, ki so se potem kot po čudežu pojavili takoj, ko je božič minil; zraven pa so za vsak primer v boj poslali še tekmece ruskega porenka, ki je darila delil teden dni kasneje. Ostal je, četudi so v zarji nove svobode pri nas primitivci enega od škofov poskušali zažgati in četudi smo bili čez dolga leta v lastni državi po zaslugi našega novega vrhovnega dušnega pastirja soočeni z zanimivim vprašanjem, ali nazor lahko odloča o pripadnosti narodu.

Ostal je kljub dejstvu, da so na vseh koncih sveta ljudje lagali in izkoriščali verska čustva za biznis in oblast, za osvajanja in zatiranja, in kljub duhovnikom, ki so ga izdali in so za potešitev svojih izrojenih želja zlorabili celo otroke, ki so jim bili zaupani. Še je med nami, četudi se pri nas na nacionalni televiziji lahko v adventnem času zgodi, da neki duhovnik v oddaji prostodušno predlaga otroku, naj zamenja svojega dedka, ker v verskem smislu pač ni ustrezen – čeden primer ideološke evgenike. Kot bi bil dedek pokvarjena igračka, ki jo odvzreš in kupiš drugo!

Ostal je kljub samomorilem, ki v imenu boga ubijajo sebe in druge, in kljub voditeljem, ki so izgubili še tisto malo občutka za skupno usodo tega planeta in osvajajo tuje

države, da bi s krvjo mazali mehanizem tako imenovane globalne ekonomije in ohranjali razdelitev sveta na revne in bogate, ki bogatim omogoča, da ostanejo še naprej bogati.

Še vedno je tu, čeprav ga za slapovi svetlobnega okrasja in topotanjem množice, ki v adventnem času hlastno nakupuje darila, skorajda ni več mogoče opaziti. Še vedno je tu, čeprav sodni akti govorijo o večkratnih morilcih, o skruniteljih otrok in čeprav prav zdaj, v božičnem času, v Nemčiji sodijo človeku, tako imenovanemu »kanibalu iz Rotenburga«, ki je nekega moškega najprej zaklal, ga potem razkosal in končno skoraj v celoti – pojedel. In ne samo to; tega kanibala zdaj že oblegajo agenti, ki od njega želijo kupiti pravice za snemanje filma, sam pa baje o svojem podvigu piše knjigo!

Ostal je kljub vsemu temu. Kako je to mogoče? Različni ljudje so na našem planetu. Eni živijo v napetem odnosu do raznih sistemov resnice in so obremenjeni s teleološko hipotezo o zgodovinskem procesu kot gibanju od enostavnega k popolnemu. Razdvojeni so, zato hočejo razdvojiti druge. Lažejo sami sebi, zato lažejo drugim; ne verjamejo sami sebi, zato ne verjamejo drugim. Ne upajo si pogledati vase, zato slabo vidijo okrog sebe in so kratkovidni. Strah jih je samih sebe, zato jih je strah drugih; mrzijo sami sebe, zato mrzijo druge. Razpeti so med redom in svobodo, med utesnjenostjo in spontanostjo. Prepričani so, da je človek sposoben obvladati sebe in svet, a ravnanja ne spreminijo niti tedaj, kadar natančno vedo, da je napačno in škodljivo. Ravnanje se večinoma samo po specialnem merilu ekonomske koristnosti, ki se danes uveljavlja kot univerzalno merilo: kar je ekonomsko smiselno, je samo po sebi v celoti legitimirano in ne potrebuje nobenega dodatnega utemeljevanja, ne socialnega in še celo ne humanističnega.

A Božiček je ostal, ker so na svetu tudi drugačni ljudje. Taki, ki mislijo, govorijo in ravnanje kot recimo Albert Camus, ki je razum in razsvetljenost definiral kot sposobnost človeka, da svobodo uporablja tako, da bo mogoče svobodo uživati tudi v prihodnje. In da – ne zunaj sveta, ampak v zgodovini – služimo dostojanstvu človeka s sredstvi, ki ostanejo dostojanstvena tudi v zgodovini, ki ni dostojanstvena!...Rekel je, da rešitev človeka morda ni mogoča, a to ni ra-

zlog, da bi se prenehali truditi. Posebej pa je poudaril, da ni dovoljeno govoriti, da je kaj takega nemogoče, če pred tem nismo storili vsega, da bi dokazali, da to res ni mogoče.

Božiček je ostal zato, ker so ljudje, ki vedo, da niso izključni gospodarji in lastniki tega sveta, saj bi bilo takšno prepričanje sprčo nepomembno kratkega časovnega razpona ene generacije smešno, ampak v najboljšem primeru varuhi in upravitelji univerzalne dediščine, ki smo jo prejeli in ki smo jo dolžni, če je le mogoče oplemeniteni in obogateno, predati prihodnjim rodovom.

Ostal je, ker so ljudje, ki razumejo, da je pravi argument lahko samo vzor, dober primer, ne vsiljena dogma; ki so neomajni v prepričanju, da v imenu velike svobode ne smemo ljudi zapirati v majhne svobode in jih tako delati pritlikave, da zaradi velikih govorov ljudje ne smejo izginiti v malenkostno molčanje, ko bi morali v imenu dostojanstva govoriti.

Ostal je in vztraja še danes, ker so ostali in do konca vztrajali Jan Hus, Giordano Bruno, Galileo Galilei, John Locke, Henri Dunant, Rabindranath Tagore, Albert Schweitzer, Janusz Korczak, papež Janez XXIII., Edith Stein, Maksimilijan Kolbe, mati Tereza, Oscar Romero, Nelson Mandela, Jan Palach in mnogi drugi, anonimni, a enako pogumni.

Vse vrste ljubezni in dobrote so potrebne, da bi obstal ta svet. In zaradi tistih vernih ali nevernih, ki to vedo in se po tem ravna in ki iskro dobrega v sebi razumejo kot univerzalni temelj, vredni upanja in truda, ne da bi ga spreminjali v edino in samo njim zapano resnico ter s tem povzdigovali sebe s poniževanjem drugih, ta svet še stoji. Oni so vzor, ki mu ni treba zbuhati pozornosti z ostrimi ukazi, glasnimi pridigami, neizprosnimi prepovedmi in ceneniimi obljubami. To so tisti, ki, če si sposodimo besede preroka Izaije, »ne vpijejo, ne delajo hrupa in njihovega glasu ni slišati po ulicah; tisti, ki nalomljenega trsa ne zlomijo in tlečega stenja ne pogasijo in ki po resnici oznanjajo pravico.« Oni so Božiček, oni ga nosijo v sebi od prvih zvezd in prvih ljudi, že od davnih časov, ko še ni bilo nobenih zapovedanih bogov. In zato bo Božiček ostal, dokler bodo taki ljudje na tak način živeli svoje življenje v sožitju z drugimi in poskušali razrešiti skrivnost svoje in naše skupne usode.